

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Edingseweg 204-210 (Geraardsbergen, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2020H298
September 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	18
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	18
1.4.1.1	Landschappelijke situering	19
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	24
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	26
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	26
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	29
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	31
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	34
1.5	Synthese	38
2	Bibliografie.....	40

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Reeds onderzochte zone weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	10
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 5: Plangebied gezien vanaf de Edingseweg (©Google Streetview).	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 7: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	21
Figuur 14: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).	22
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	24
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	26
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	32

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	36
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	36
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	37

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....18

1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Geraardsbergen
	Deelgemeente	Moerbeke
	Postcode	9500
	Adres	Edingseweg 204-210 9500 Geraardsbergen
	Toponiem	Edingseweg 204-210
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 117978$ $Y_{\min} = 160094$ $X_{\max} = 118713$ $Y_{\max} = 160583$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Geraardsbergen, Afdeling 15 (Moerbeke), Sectie B, nr's: 52n5, 52pm, 52m5, 52f4, 692c, 52t6 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels in een zone bestemd als woongebied, deels in een zone bestemd als woonuitbreidingsgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt ca. 5971 m², de geplande bodemingrepen hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 5306 m². Vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

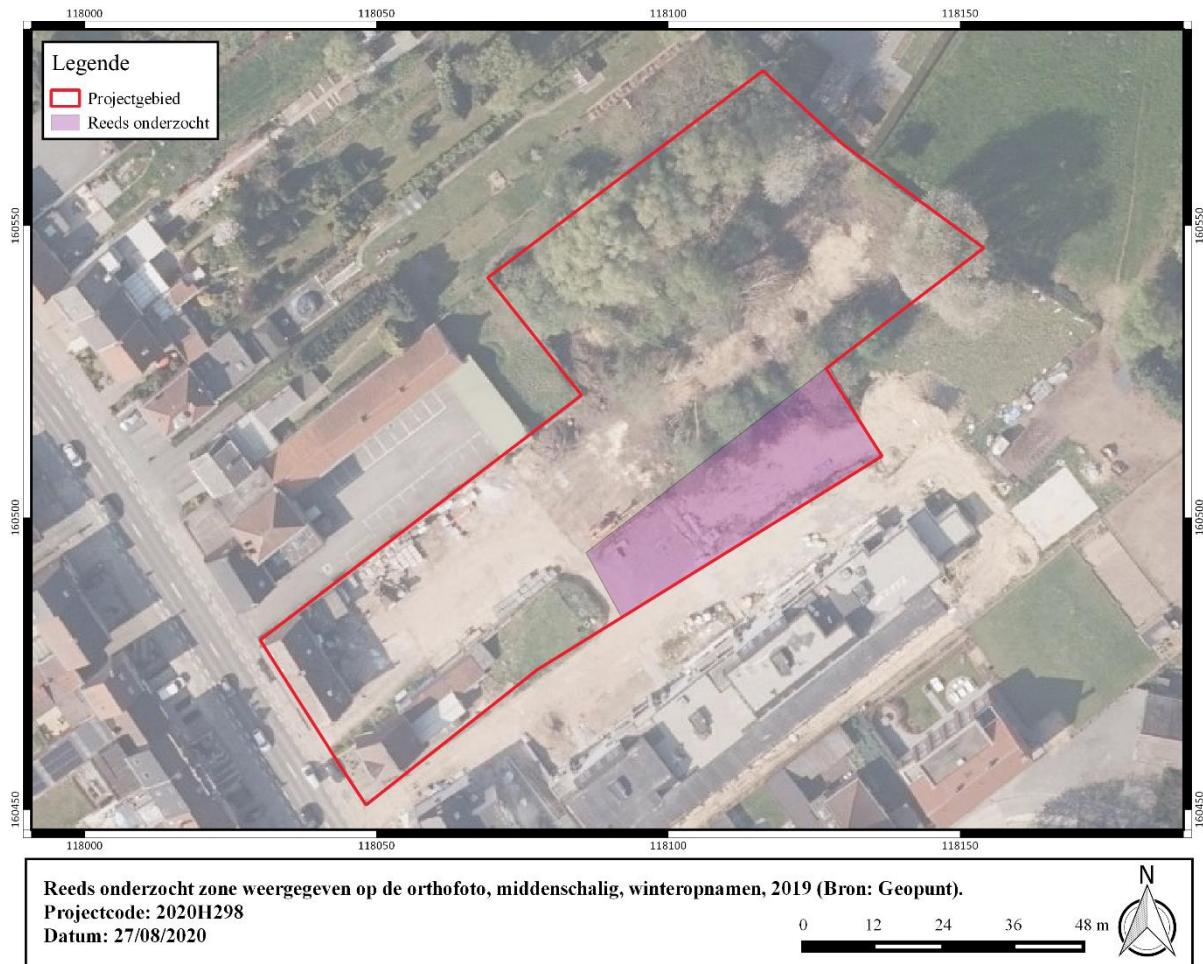
Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Moerbeke Edingseweg 204 werd in het verleden reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het zuidelijk terreindeel was reeds opgenomen in de contour van de archeologienota met ID 3679. Deze zone van ca. 800 m² werd reeds archeologisch onderzocht.

Figuur 3: Reeds onderzochte zone weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Moerbeke, deelgemeente van Geraardsbergen, in de provincie Oost-Vlaanderen. Moerbeke situeert zich ruim 3 km ten zuidoosten van Geraardsbergen nabij de grens met Vlaams-Brabant en Wallonië. Het plangebied zelf grenst ten westen aan de Edingseweg die de bewoningskernen van Geraardsbergen en Moerbeke met elkaar verbindt. De zuid- en noordzijde sluiten aan bij respectievelijk een recente woonontwikkeling en de dorpsbibliotheek. Ten oosten grenst het plangebied aan het kerkhof. De dorpskern van Moerbeke situeert zich ca. 200 meter ten zuidoosten.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

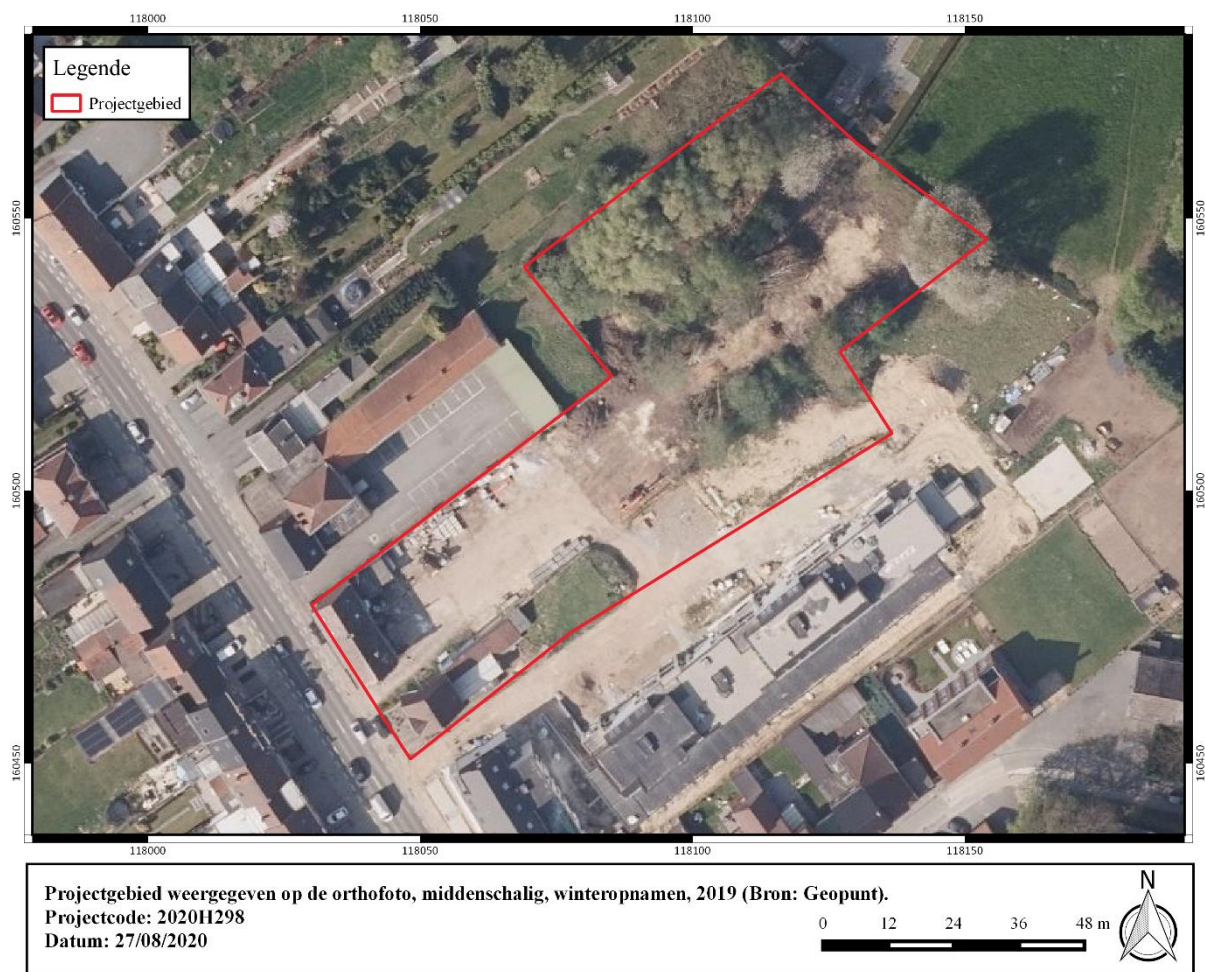
De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 5971 m².

Op heden is ca. 350 m² van het terrein bebouwd. Deze bebouwing neemt de vorm aan van 3 woningen. Bijkomend is ca. 1270 m² verhard in steenslag. Aansluitend bij de zuidelijke woning is een grasperk aanwezig. Het oostelijk deel van het plangebied is dicht begroeid met vegetatie.

Het zuidelijk terreindeel was reeds opgenomen in de contour van de archeologienota met ID 3679. Deze zone van ca. 800 m² werd reeds archeologisch onderzocht.

Figuur 5: Plangebied gezien vanaf de Edingseweg (©Google Streetview).

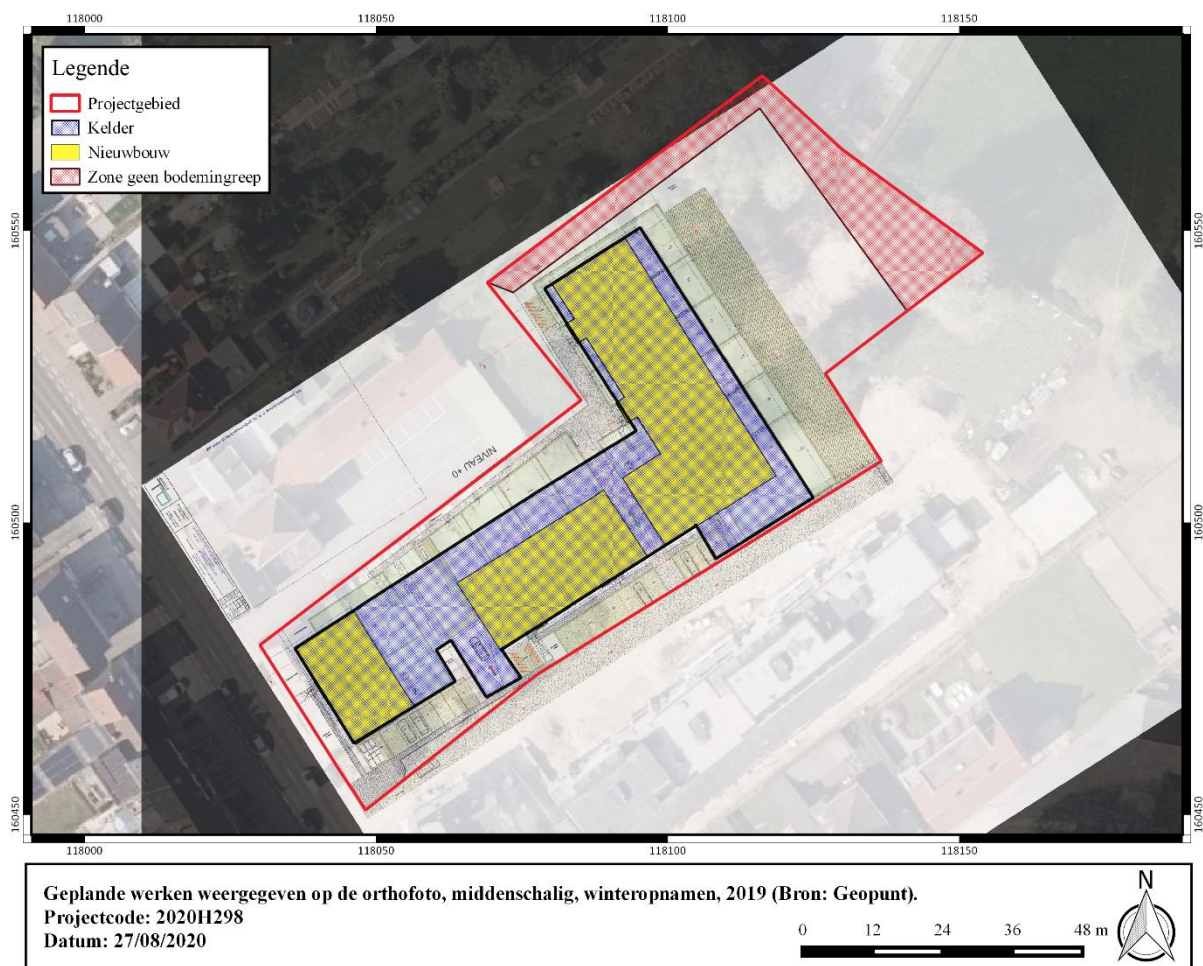
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

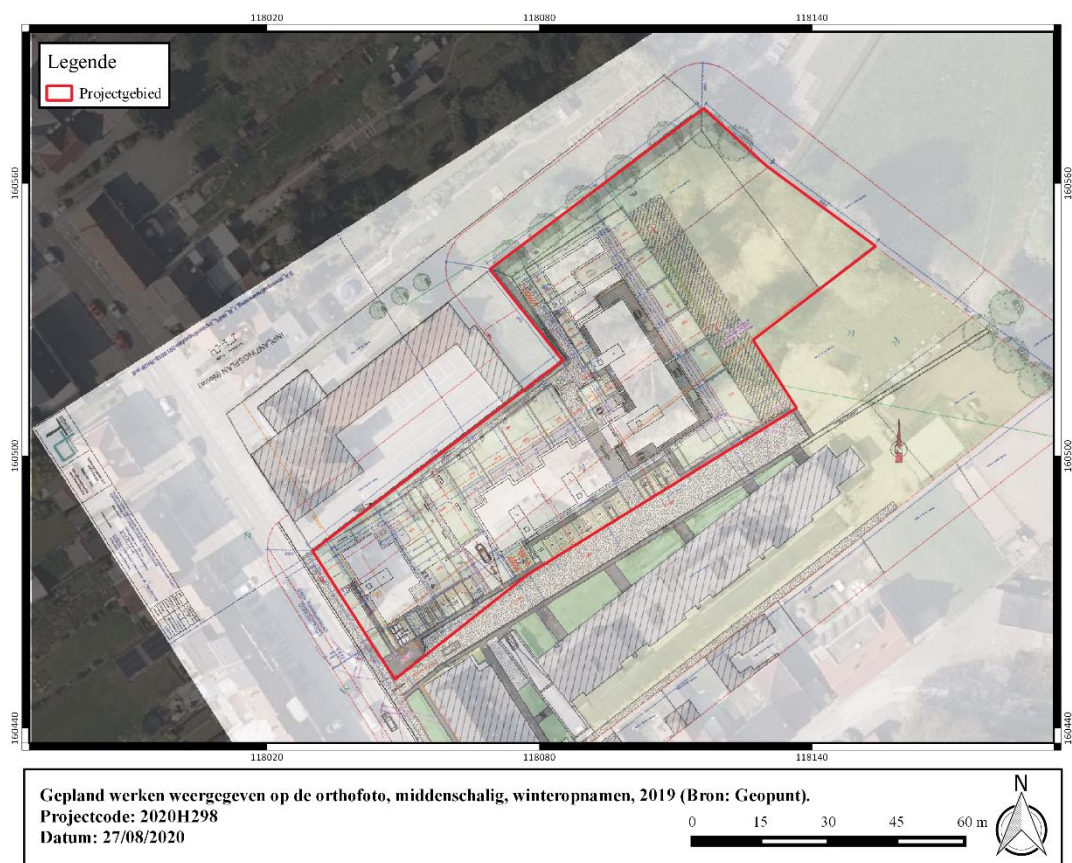
De opdrachtgever plant de sloop van 3 woningen en de bouw van een meergezinswoning bestaande uit 38 entiteiten met ondergrondse parkeergarage. De ondergrondse parkeergarage zal een oppervlakte hebben van ca. 2430 m² en wordt aangelegd tot een diepte van ca. 3,5 m-mv, inclusief vloerplaat.

Op het gelijkvloers niveau zal de gecombineerde footprint van de nieuwbouw ca. 1475 m² bedragen. Deze nieuwbouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 100 cm-mv) en een vloerplaat (ca. 50 cm-mv). De rest van het terrein wordt ingericht als groenzone, terras, wegnis en parkeergelegenheid. Voor deze buitenaanleg dient een algemene bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv. In het oostelijk terreindeel blijft een zone van ca. 665 m² integraal behouden. Hier worden geen bodemingrepen voorzien. De geplande werken hebben aldus betrekking op een oppervlakte van ca. 5306 m².

In functie van de geplande ontwikkeling dient tevens een nieuw rioleringsstelsel aangelegd te worden.

Figuur 7: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Saint-Maur (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 1
Bodemtypes	Pca, OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	31.0 – 34.5 m TAW
Hydrografie	Denderbekken, deelbekken Mark

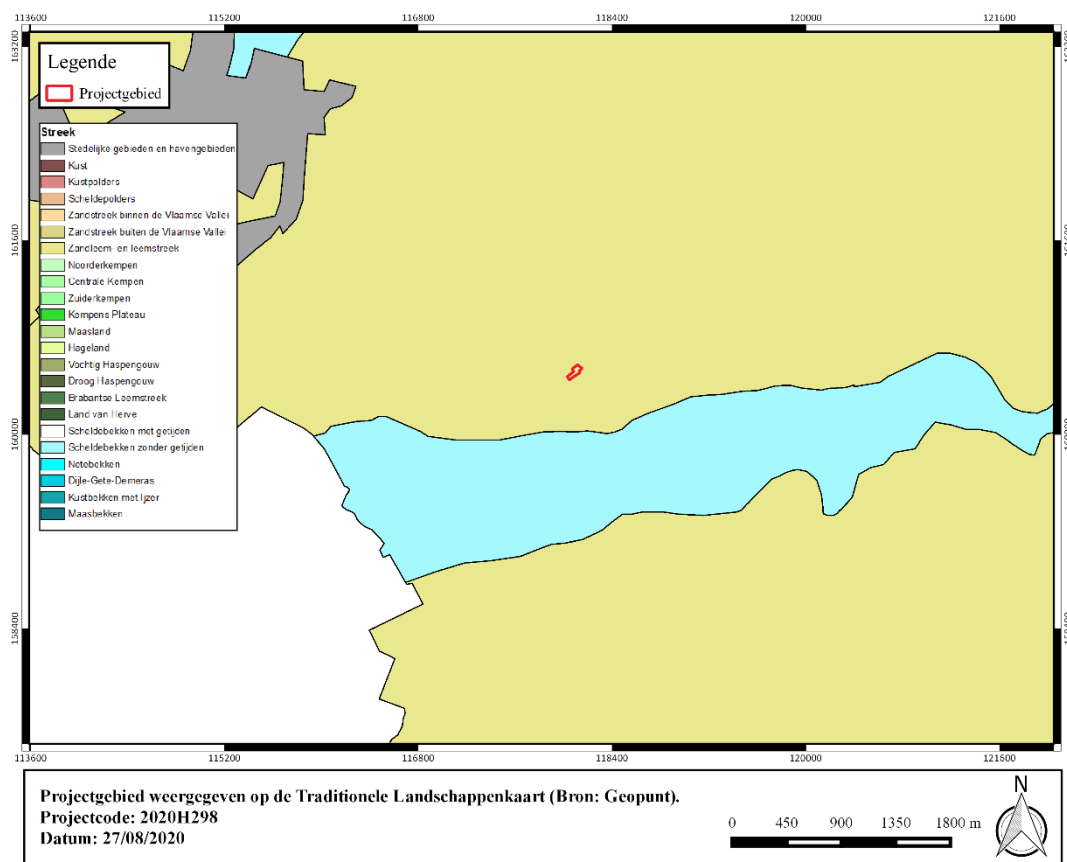
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei.

Het terrein situeert zich in de Vlaamse Ardennen. De Vlaamse Ardennen bestaat uit een sterk golvend landschap dat versneden is met kleine valleien. Quasi alle valleien hebben een asymmetrisch dwarsprofiel. Het landschap is het gevolg van langdurige rivier- en hellingserosie. Ca. 280 meter ten oosten van het plangebied loopt de Hollebeek, die ontspringt op een hoogte van ca. 60 m TAW nabij de stadskern van Geraardsbergen en zich duidelijk insnijdt in de ZW-NO georiënteerde heuvelrug waarop het plangebied zich situeert. Het plangebied zelf is gelegen op de NW-ZO georiënteerde helling richting deze beekvallei, maar situeert zich allicht precies buiten het alluvium. De Hollebeek watert af richting de riviervallei van de Mark, die zelf een zijrivier is van de Dender.

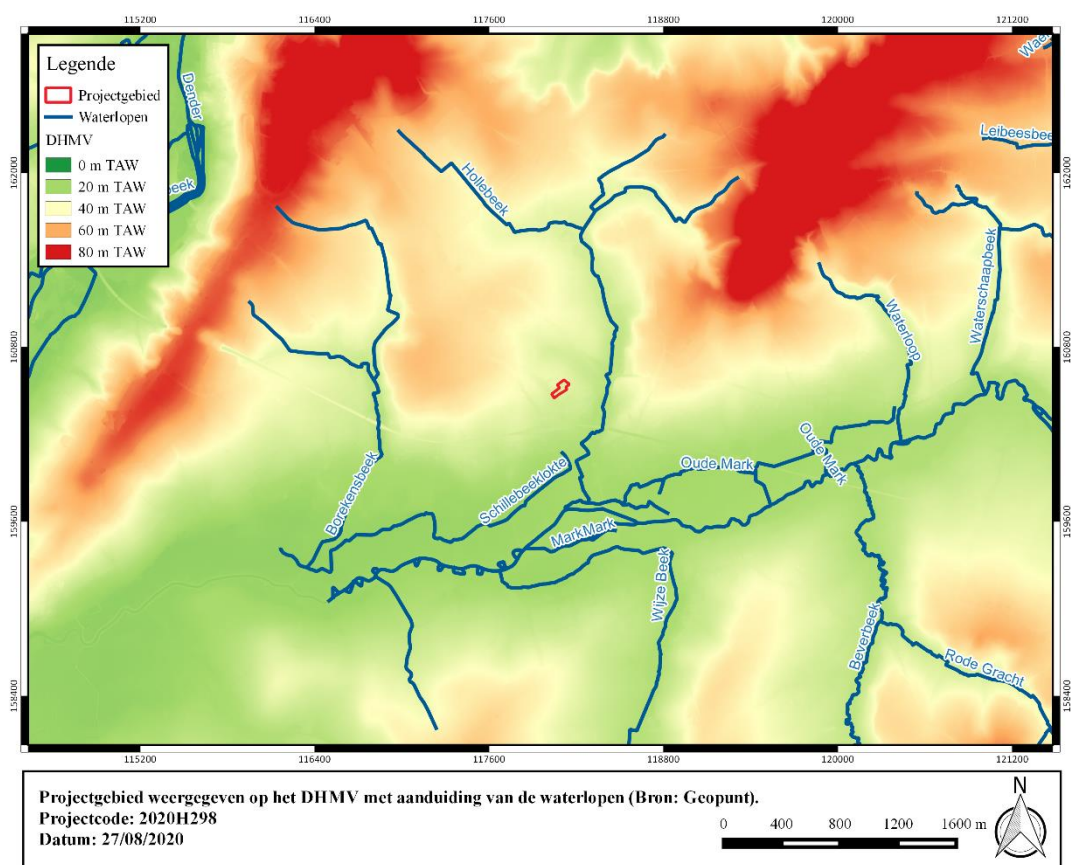
Het lokaal hoogtemodel lokaliseert het plangebied op een hoogteligging van ca. 31.0 – 34.5 m TAW. Vermoedelijk liep het terrein oorspronkelijk deels af in zuidoostelijke richting, naar de Hollebeek, en deels in zuidwestelijke richting, naar de Edingseweg. Het microreliëf toont duidelijke sporen van reliëfwijziging. De vorige eigenaar die een houthandel uitbaatte heeft een groot deel van de natuurlijke helling uitgegraven om een vlakke plaats te bekomen voor stockage van materiaal. Het volledig noordelijk deel van het plangebied is dus vermoedelijk ca. 1 à 1,5 meter afgegraven.

Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Denderbekken, deelbekken Mark.

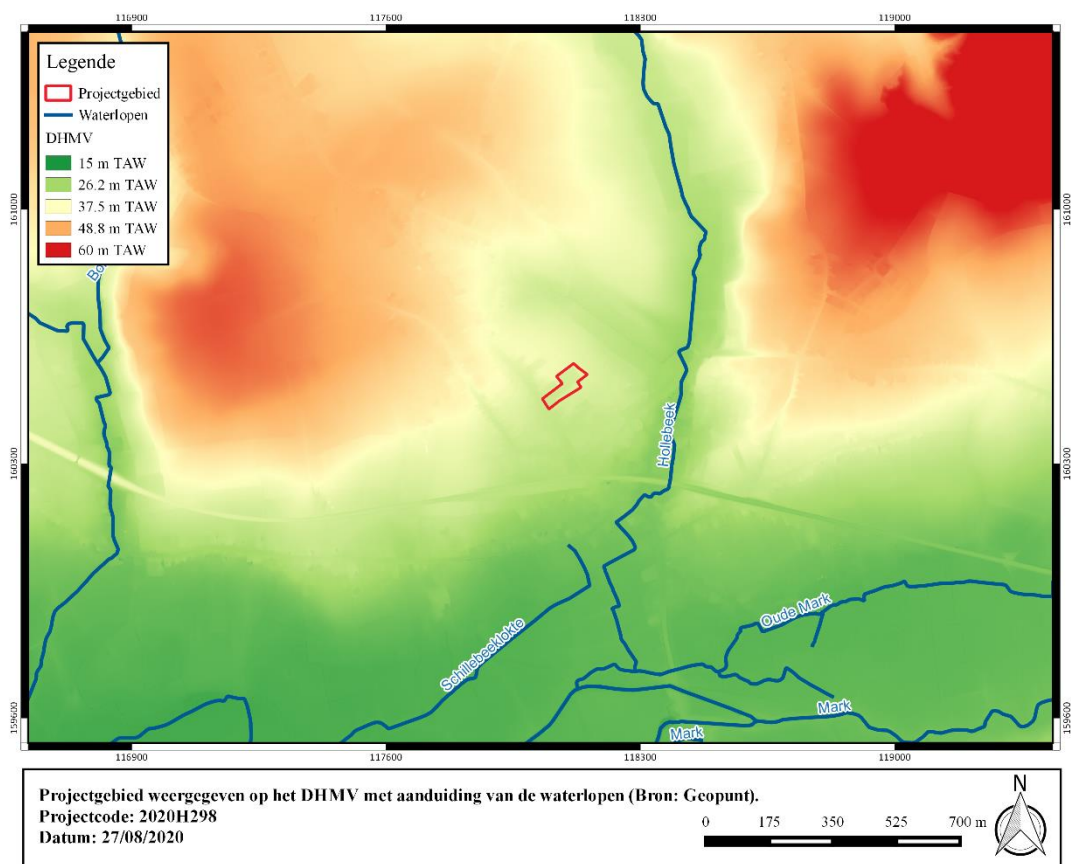

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

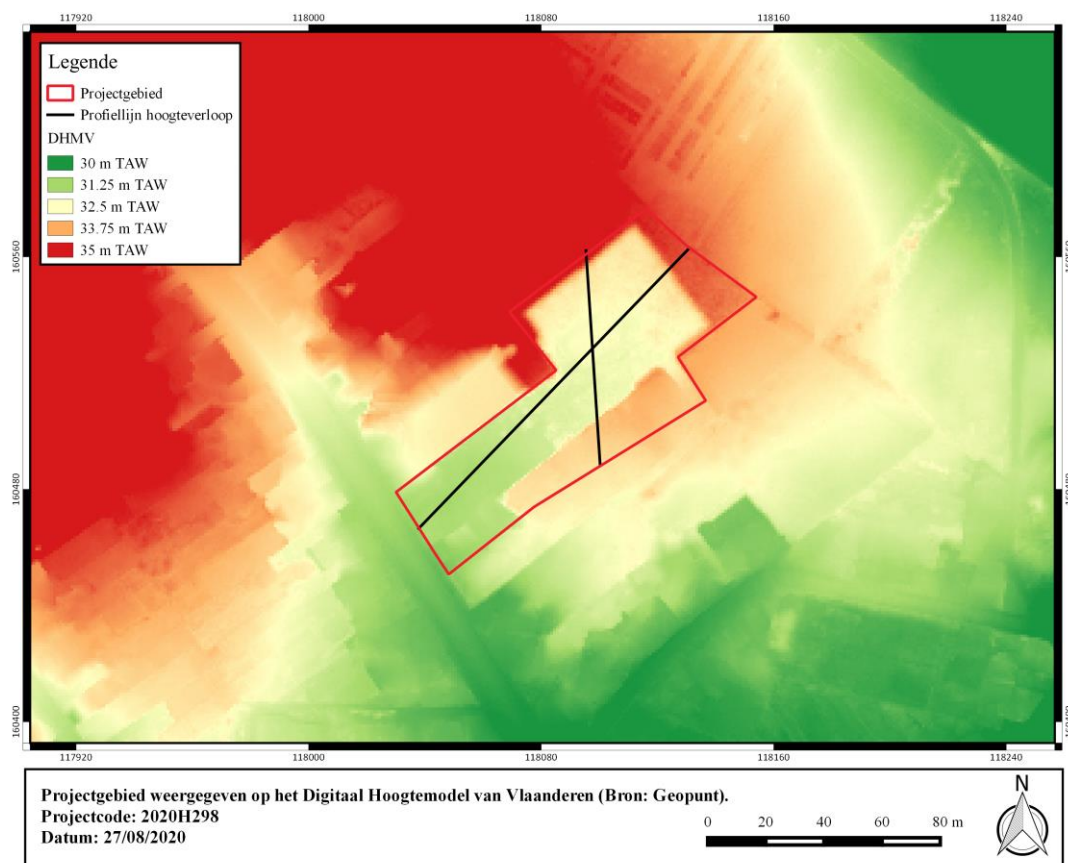

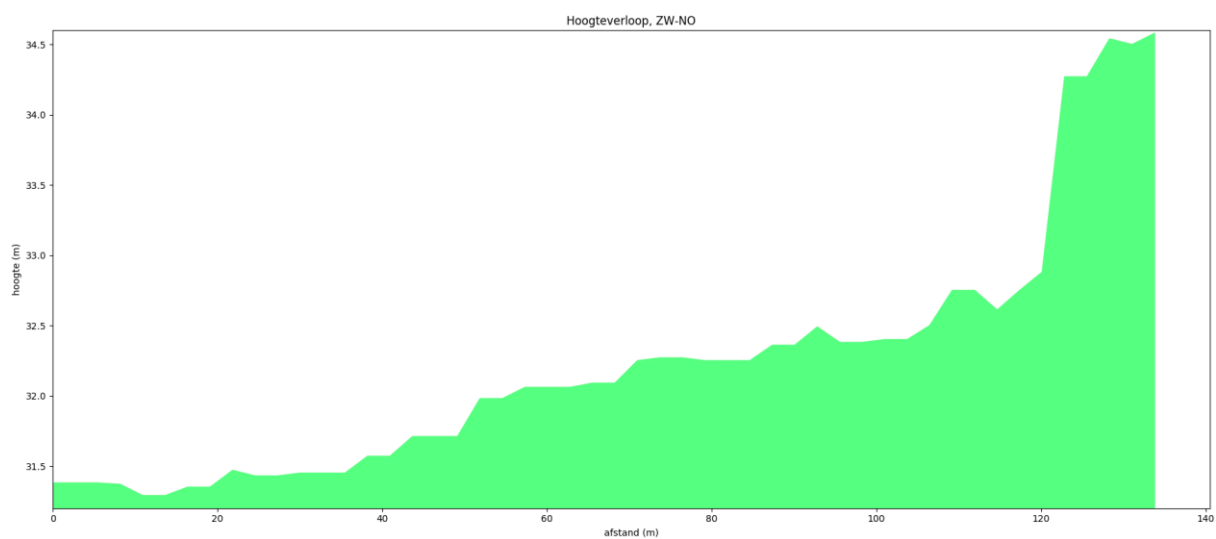
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

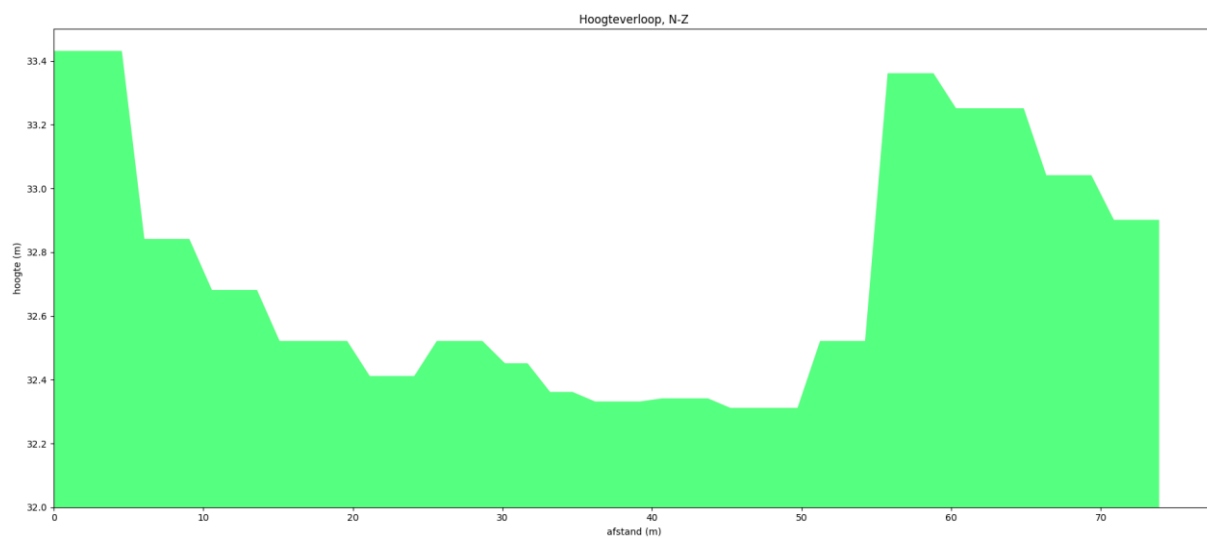
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het DHNV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

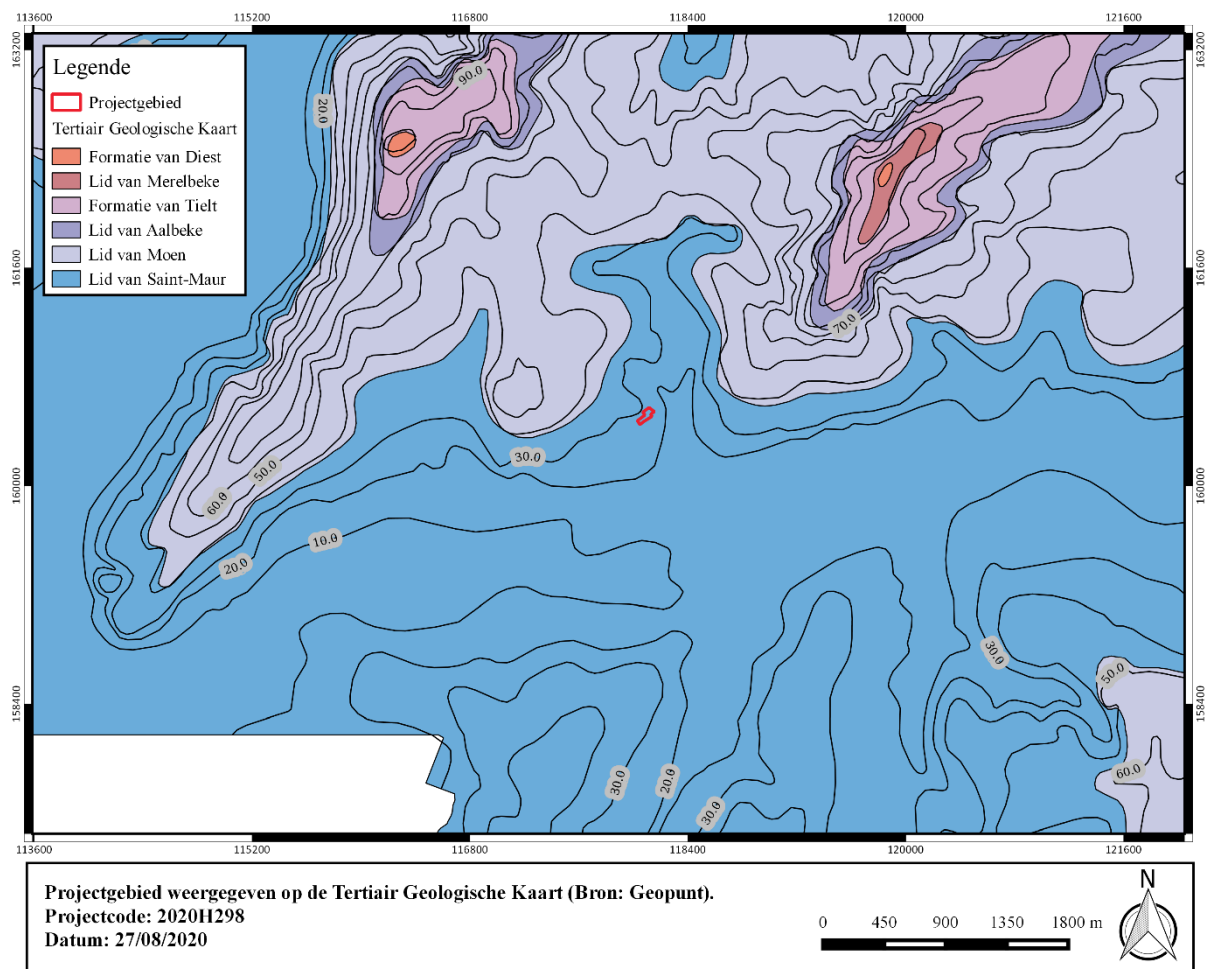

Figuur 14: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Saint-Maur (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Saint-Maur is een grijze homogene afzetting van fijnsiltige klei met intercalaties van grof siltige klei of van kleiige fijne silt. Het is afgezet in een rustig open-shelf milieu en wordt vaak uitgebaat voor de vervaardiging van bakstenen.

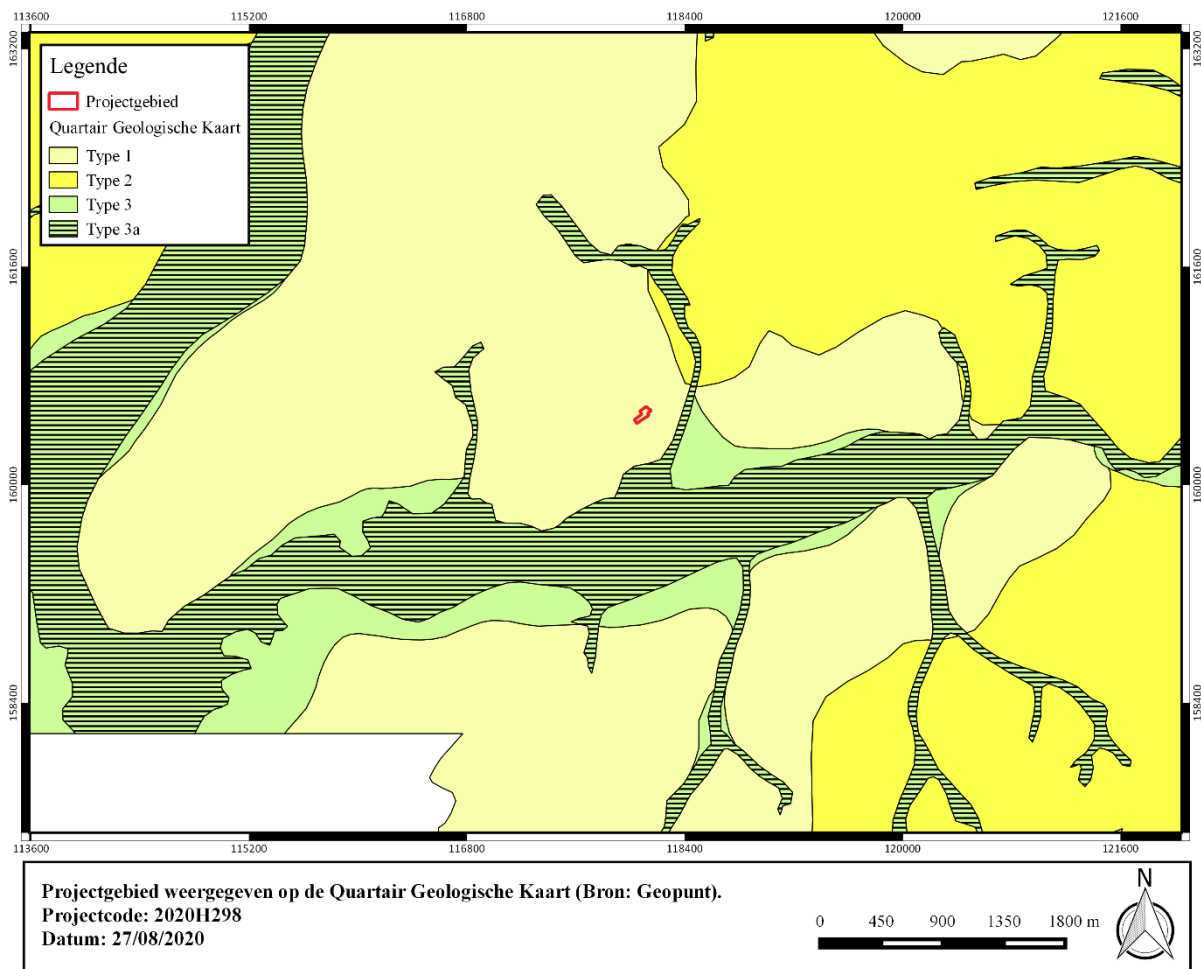

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

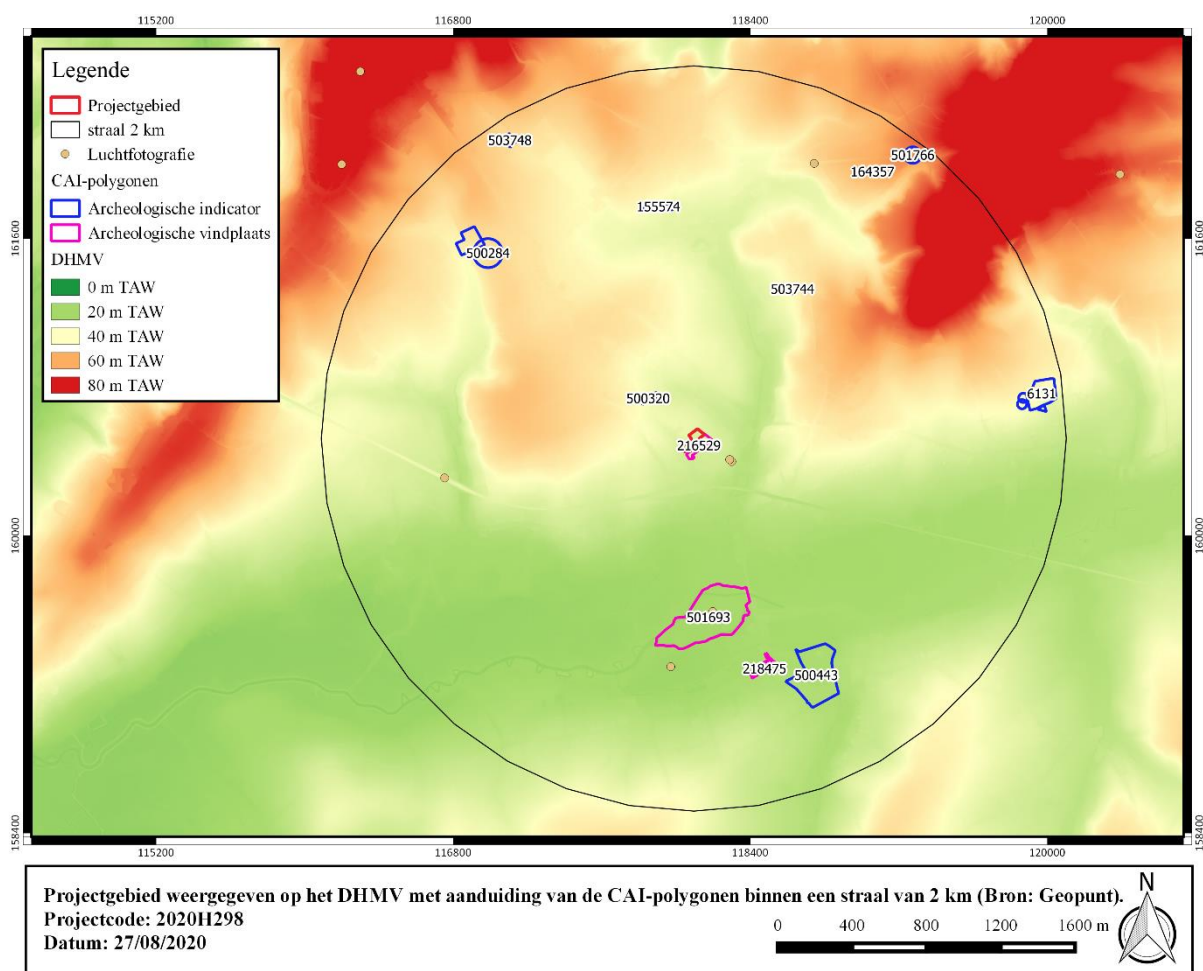

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Direct ten zuiden werd recent een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Hierbij is vastgesteld dat er zich op het terrein een pakket colluvium had afgezet. Hier werden geen noemenswaardige archeologische resten waargenomen. Onderzoek in de omgeving heeft hoofdzakelijk resten uit de volle middeleeuwen in kaart gebracht die aan het ontstaan van Moerbeke gekoppeld kunnen worden. Daarnaast wijst de recuperatie van Romeins aardewerk en bouw materiaal bij zowel toevallsvondsten als veldprospecties op de aanwezigheid van één of meerdere Romeinse nederzettingen in de ruime omgeving.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

216529	Mechanische prospectie (2017) Onbepaald: ploegsporen onder colluvium Bron: Verbeke, E. 2017. Edingseweg Geraardsbergen – verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek, 36p.
--------	---

218475	Mechanische prospectie (2017) Late middeleeuwen: 2 dorpspleinniveaus uit de late middeleeuwen en vervolgens een aantal kuilen die erdoor gaan (17de eeuw of later) Bron: De Graeve A., Deschepper E. & Cherretté B. 2017: Viane - Centrum. Rioleringswerken en heraanleg wegenis, Vlierzele, 37 pp.
501693	Opgraving (1976) Volle middeleeuwen: Motte met mottekasteel vanaf ca. 1100, enkel sporen van een opperhof -boven de oudste restanten richtte men vanaf 1300 een waterburcht op; bewoond tot 16de eeuw -1545: vermelding bouwvallig kasteel en kapel, die verdwenen in 1774 -In 19de eeuw windmolen op motte Late middeleeuwen: aardewerk, baksteenfragmenten Bron: Borremans R., 1982. Archeologisch onderzoek van de kasteelberg site te Geraardsbergen. Het land van Aalst nr. 34/2-3, pp. 49-116

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

500443	Indicator cartografie 18 eeuw: Viane Kasteel de Blondel de Beauregard
503744	Indicator cartografie Late middeleeuwen: hoeve
503748	Indicator cartografie Volle middeleeuwen: hoeve
503749	Indicator cartografie Late middeleeuwen: hoeve

Veldprospecties

6131	Veldprospectie Romeinse tijd: dakpannen, munten, Romeinse as met beeltenis van Sestertus Faustina Senior
500284	Veldprospectie

	Romeinse tijd: dakpannen, aardewerk
501766	Veldprospectie Romeinse tijd: Romeinse scherven en tegulae

Luchtfotografie

163243	Indicator luchtfotografie Bronstijd: closed depressions - extractiekuilen in de kalkrijke leem
--------	---

Toevalsvondst

6013	Toevalsvondst Romeinse tijd: sporen onder kapel Karolingische periode: sporen onder kapel Volle middeleeuwen: bedevaartskapel Bron: Verbesselt J. 1996: Dekenij Halle VIII. Hove - Edingen - Lettelingen - Mark - Galmaarden, Het parochiewezen in Brabant tot het eind van de 13e eeuw, deel 26, 350-357
155574	Toevalsvondst 18 ^e eeuw: steengoedkruikje met 33 zilveren munten, individueel gewikkeld in strook linnen.
164357	Toevalsvondst Midden-Romeinse tijd: Romeinse munt, vermoedelijk een As of sestertius, waarschijnlijk geslagen te Rome in de 2e eeuw n.Chr. Keizer is niet meer zichtbaar, wel de god Mars die rechtop loop met spreer en trofee.
212282	Toevalsvondst Midden-Romeinse tijd: Romeinse munt – Sestertius Commodus
212283	Toevalsvondst Midden-Romeinse tijd: Onderdeel van een Romeinse teugelgeleider
500320	Toevalsvondst 20 ^e eeuw: blikken doosje met nikkel munten, achter een losse steen in een schuurmuur

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Moerbeke is een deelgemeente van de stad Geraardsbergen. Vanzelfsprekend is de geschiedenis van deze deelgemeente met de geschiedenis van haar moederstad verbonden. Geraardsbergen is een kleine stedelijke agglomeratie. Landschappelijk is de stad belangrijk door het vrijwel ongeschonden heuvelachtig reliëf, dat aansluit bij de Vlaamse Ardennen, en doorsneden wordt door de alluviale Dendervallei.

Geraardsbergen werd gesticht tussen 1067 en 1070 als een versterking van het Vlaamse grondgebied van Boudewijn VI, graaf van Vlaanderen en Henegouwen, op een erfleem dat door hem werd aangekocht van Geraard, Heer van Hunnegem. De stad kent doorheen de volle middeleeuwen een vrij vlugge ontwikkeling dankzij de toekenning van stadsrechten. In 1068 ontvangt de plaats reeds stadsrechten door Boudewijn VI. Deze stadskeure wordt op het einde van de 12de eeuw bevestigd door Filips van de Elzas.³ Voor de sociale, economische, culturele en geestelijke expansie was de overplanting in 1081 van de Sint Adriaansabdij van Dikkelvenne naar Geraardsbergen van groot belang.⁴

Geraardsbergen groeit al snel uit tot economisch centrum, met een belangrijk marktrecht. Vooral de lakenweverij komt vanaf het begin van de 13de eeuw tot volle bloei. Ook de huidenvetterij is belangrijk. In 1332 worden vestingsmuren aangelegd met versterkte torens en 6 poorten: de Duts- of Oudenaardse poort, de Boelarepoort, de Vlieguit - of Gentsepoort, de Over - of Brusselse poort, de Putsemeyn- of Buisemontpoort, en de Hunnegem- of Lessense poort.

Door haar strategische ligging is Geraardsbergen vaak betrokken in oorlogen. Tijdens de Gentse Opstand van 1380-1386, ondergaat de stad vreselijke verwoestingen door de troepen van Lodewijk van Male. In de 15de eeuw bereikt de stad een dieptepunt door het verdwijnen van de lakennijverheid en de plundering zowel door Gentenaars als door troepen van Filips de Goede. In de 16de eeuw is er een relatief economisch herstel van de stad door de opkomst van de kantnijverheid en tapijtweverij en -vooral vanaf de 17de eeuw- de lijnwaadindustrie. In de 15de en 16de eeuw was Geraardsbergen, net als Oudenaarde, Brussel, Aalst en Edingen, bekend door de productie van wandtapijten (verdures). De productie was van een zeer hoogstaand niveau. Pronkstukken zijn wereldwijd verspreid in musea van o.a. Boston, Wenen en Madrid.⁵

Tijdens de tweede helft van de 16de eeuw, tijdens de Spaanse periode, zijn er veel plunderingen van de stad. Na een herstelperiode in de eerste helft van de 17de eeuw is er opnieuw een dieptepunt gedurende de Spaans-Franse oorlog in 2de helft van deze eeuw. Het Oostenrijks bewind leidt tot een gunstige periode voor handel en nijverheid. De relatieve welvaart en bloei in de 19de eeuw is gebaseerd op de kantnijverheid en op de in 1838 en 1849 ingevoerde lucifersfabricatie en sigarennijverheid.⁶ Door het verdwijnen van de kantindustrie, het kwijnen van de sigarenfabricatie en het relatieve verval van de lucifersnijverheid vanaf de eerste helft van de 20ste eeuw en van de tabaksnijverheid na de Tweede Wereldoorlog, weken de arbeidskrachten uit en verminderde de hele economische activiteit. Dit demografisch verval is er nu nog bij gebrek aan een administratieve functie en aan voldoende nijverheid.⁷

Het projectgebied bevindt zich nabij de deelgemeente Moerbeke. Vandaag de dag is Moerbeke vooral een woonplaats voor pendelaars. Binnen Moerbeke situeert zich het station Moerbeke-

³ Robert VAN DEN BOSSCHE, Nog over de ontstaansgeschiedenis van Geraardsbergen, in D.H., 2000, (169)p.38.

⁴ Van Bockstaele, G., De Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen, 1996, 167p.

⁵ Robert VAN DEN BOSSCHE, Nog over de ontstaansgeschiedenis van Geraardsbergen, in D.H., 2000, (169)p.38.

⁶ Godfroit, S. & Surdiacourt, D., lucifersbedrijven te Geraardsbergen, Geraardsbergen, 1983.

⁷ www.inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120329 (online geraadpleegd op 05/09/2016)

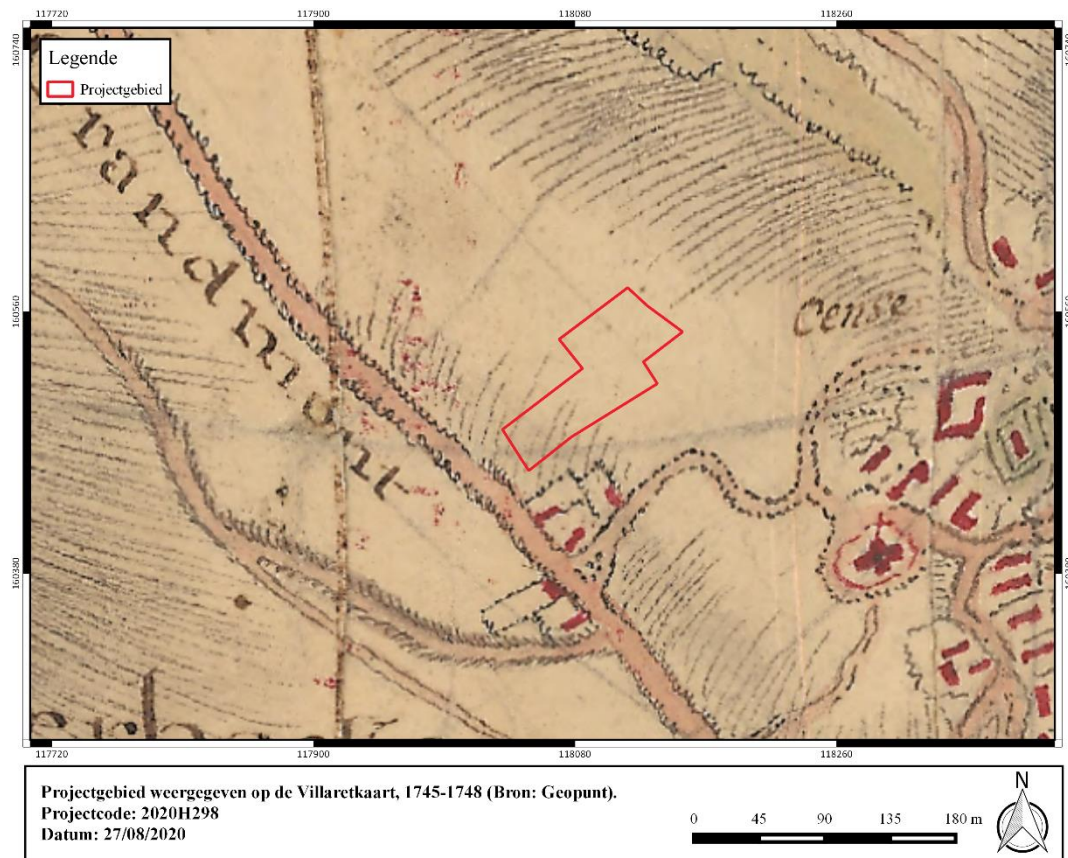

Viane. De deelgemeente is een belangrijke verkeersadder. De dorpsplaat is volledig vernieuwd en het dorp bestaat voornamelijk uit recente villabouw.

In de Romeinse periode doorkruiste een regionale weg het dorp. Dit werd aangetoond wanneer in 1806 Romeinse penningen opgegraven werden. De eerste vermeldingen van het dorp dateren uit het midden van de 12de eeuw als Morbecca. Aanvankelijk behoorde de parochie toe aan de abdij van Sint-Winkoksbergen. In 1164 ging ze over op de Abdij van Vorst. Moerbeke wint aan economisch en demografisch belang na de aanleg van een spoorweg. De spoorweg Geraardsbergen Edingen ging open in 1867. Vandaag de dag is Moerbeke een middelgrote gemeente.

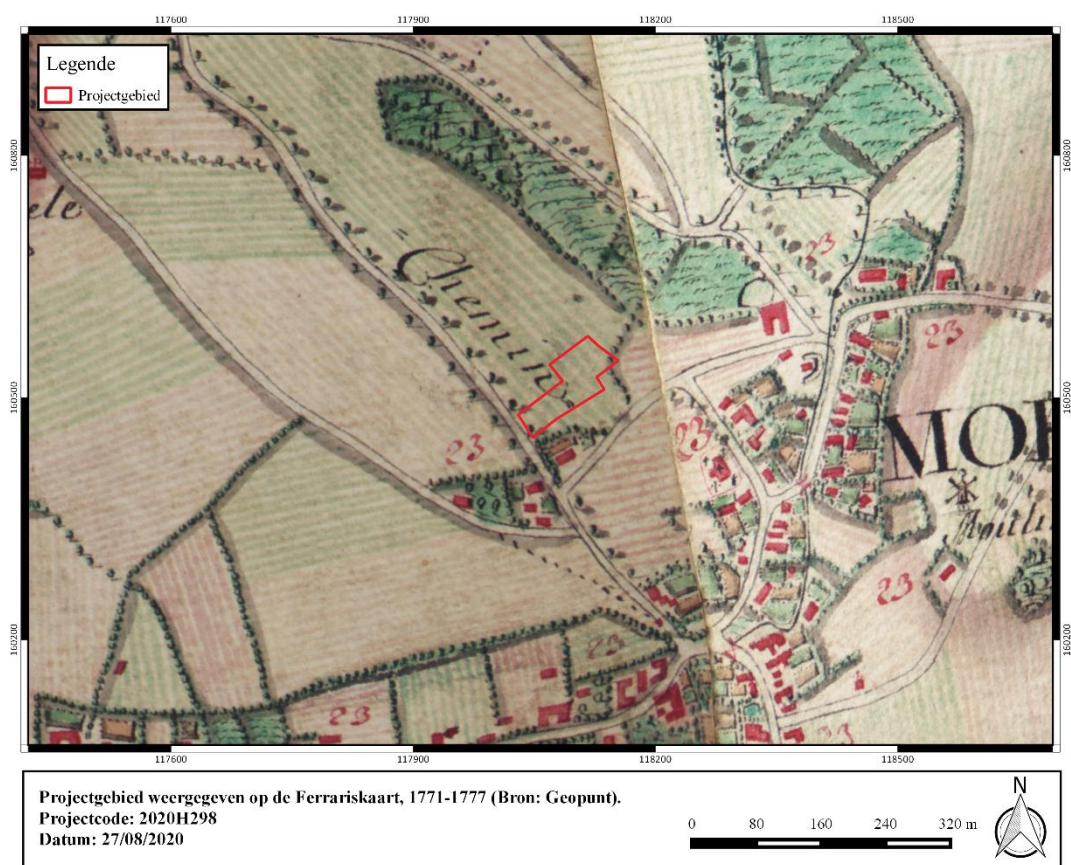
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Villaretkaart is het verloop van de huidige Edingseweg reeds duidelijk waar te nemen. Vermoedelijk gaat deze weg terug op een oud tracé dat de verbinding vormde tussen de bewoningskernen van Geraardsbergen en Moerkerke. De ligging van het plangebied langsheen een vermoedelijk oud wegtracé, nabij de historische dorpskern, impliceert een verhoogde trefkans op oude bewoningssporen. Op de Ferrariskaart is de Edingseweg weergegeven als een met bomen omzoomde weg. Het plangebied is niet bebouwd en staat gekarteerd als akker. Precies ten zuiden is wel een rechthoekig gebouw waar te nemen. De 19^e-eeuwse kaarten geven evenmin bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Op de Vandermaelenkaart is via reliëflijnen duidelijk de helling van het terrein in zuidoostelijke richting waar te nemen.

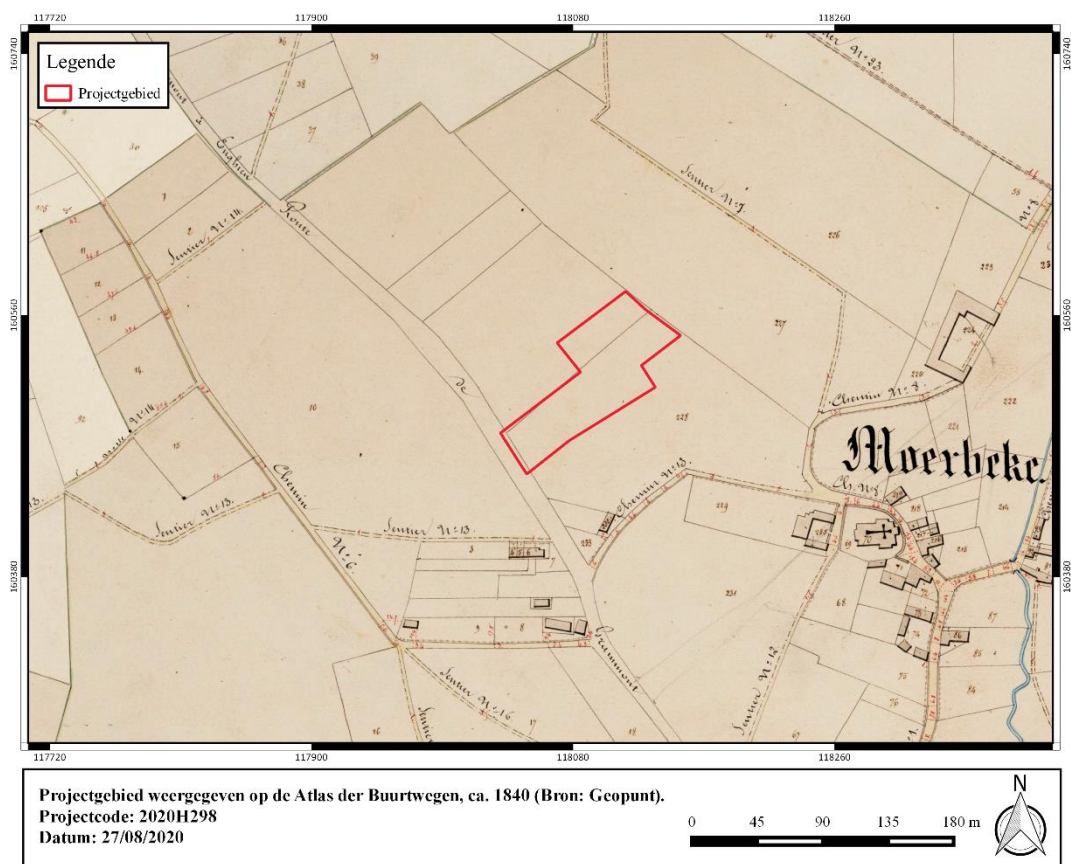

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).

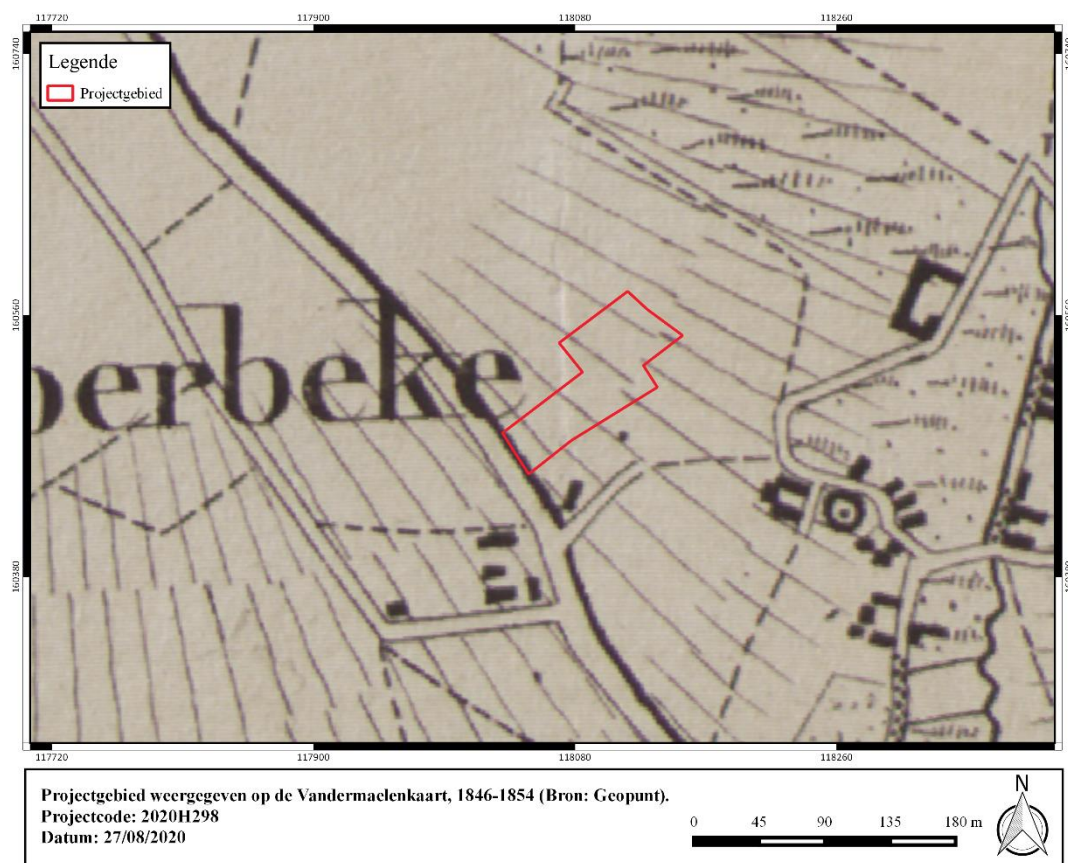

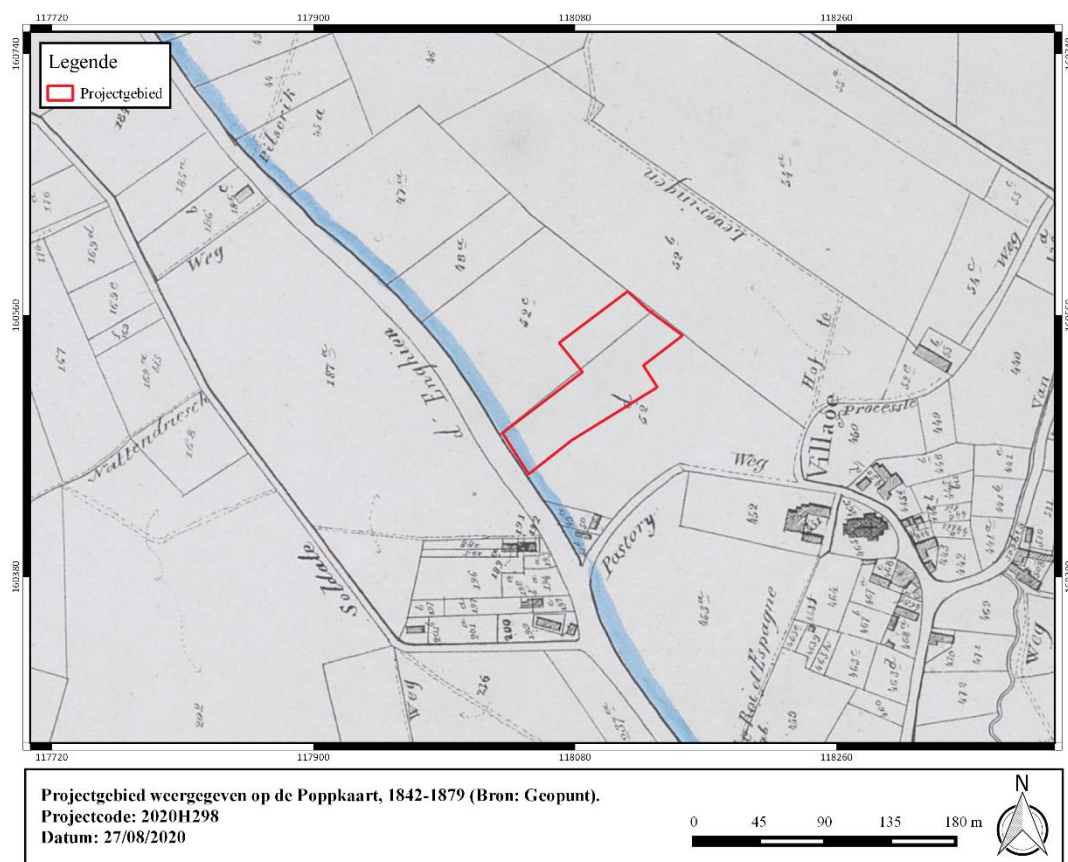
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

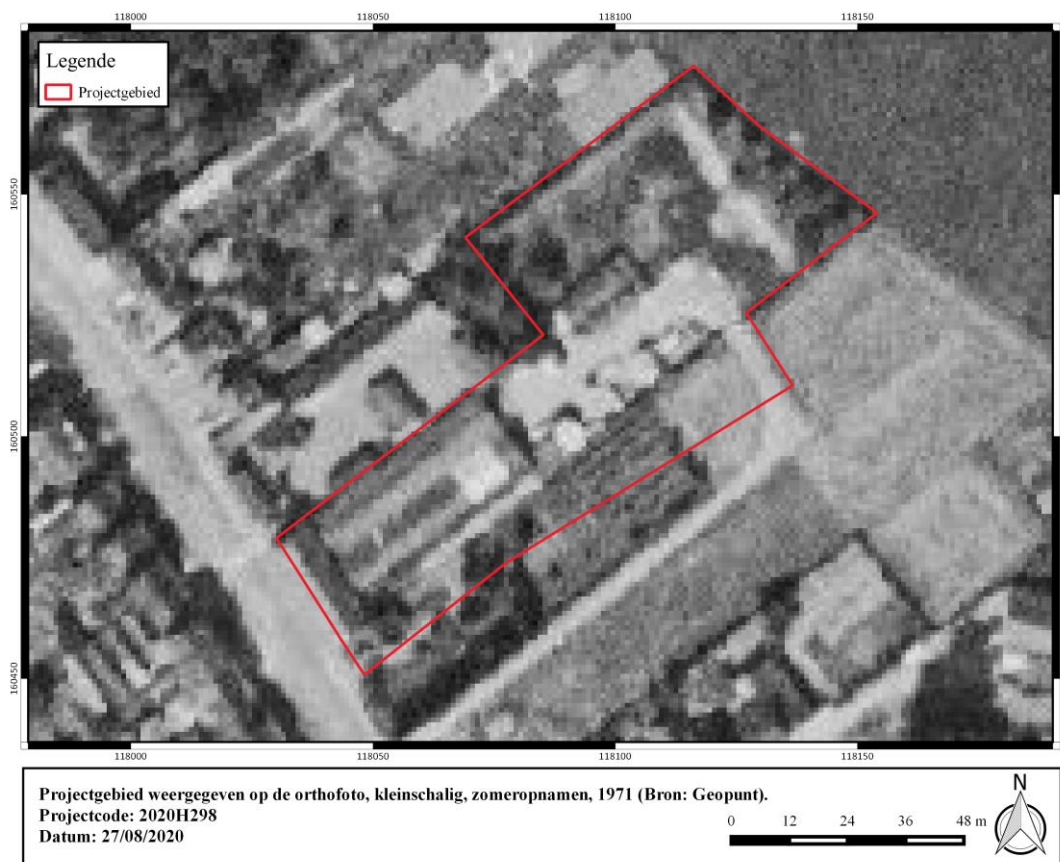

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

Op de orthofotosequentie is een geleidelijke afname van het gebouwenbestand in het westelijk terreindeel waar te nemen. De vorige eigenaar die een houthandel uitbaatte heeft een groot deel van de natuurlijke helling uitgegraven om een vlakke plaats te bekomen voor stockage van materiaal. Het volledig noordelijk deel van het plangebied is dus vermoedelijk ca. 1 à 1,5 meter afgegraven. Op de oudste luchtopnames zijn duidelijk de rechthoekige loodsen met aangrenzende verharding van deze houthandel waar te nemen. Op heden is ca. 350 m² van het terrein bebouwd. Deze bebouwing neemt de vorm aan van 3 woningen. Bijkomend is ca. 1270 m² verhard in steenslag. Aansluitend bij de zuidelijke woning is een grasperk aanwezig. Het oostelijk deel van het plangebied is dicht begroeid met vegetatie. Recent vond ter hoogte van het zuidelijke terreindeel reeds een proefsleuvenonderzoek plaats.

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

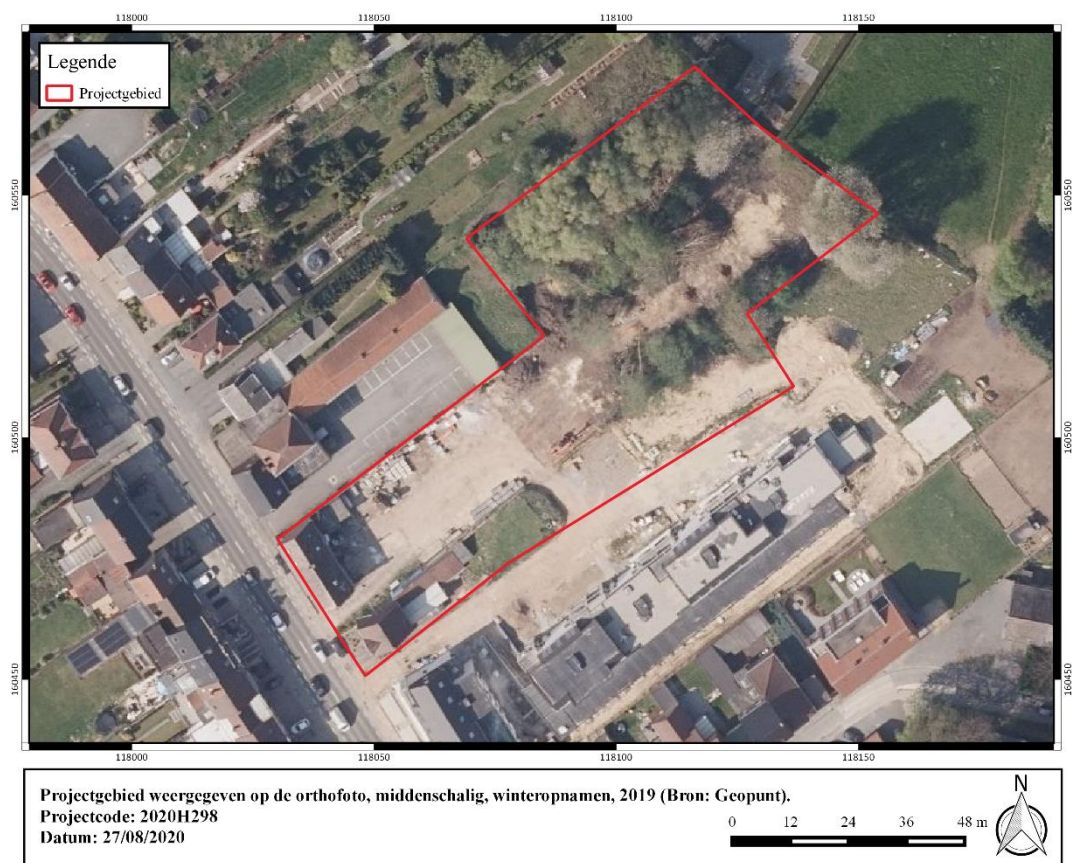

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een meergezinswoning met ondergrondse parking aan de Edingseweg 200-204 te Geraardsbergen. Het projectgebied is ca. 5971 m² groot, tegen de straatzijde bevinden zich 3 woningen, tevens is een deel van het terrein verhard met steenslag. In het kader van de geplande ontwikkeling wordt de bestaande infrastructuur gesloopt. Over een deel van het terrein worden geen bodemingrepen voorzien. De gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. 5306 m². Het zuidelijk terreindeel was reeds opgenomen in de contour van de archeologienota met ID 3679. Deze zone van ca. 800 m² werd reeds archeologisch onderzocht.

Geraardsbergen is gelegen in de Vlaamse Ardennen. De traditionele landschappenkaart situeert het terrein in de zandleemstreek. Het heuvelachtige landschap wordt ter hoogte van het onderzoeksgebied gedomineerd door de vallei van de Mark ten zuiden van het onderzoeksgebied en de vallei van de Hollebeek ten oosten van het terrein. Het onderzoeksgebied bevindt zich op de rand van het alluvium van de Hollebeek. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op de Tertiaire sokkel. De bodemkaart geeft op het grootste deel van het terrein geen informatie weer vanwege de aanwezige bebouwing. Op basis van de omliggende polygonen kan redelijkerwijs aangenomen worden dat het sediment bestaat uit relatief droge lichte, zandleem. Op het plaatselijke hoogtemodel valt op dat er reeds reliëfwijzigingen hebben plaatsgevonden. Een groot deel van het onderzoeksgebied ligt merkbaar lager dan de omgeving. De impact hiervan op het bodemarchief is ongekend en zal geëvalueerd moeten worden. Weliswaar werd bij onderzoek op het perceel ten zuiden van het huidige onderzoeksgebied de aanwezigheid van colluvium vastgesteld. Mogelijk heeft het oorspronkelijke colluviumdek het bodemarchief enigszins beschermd. De locatie, op een drogere tong nabij de samenvloeiing van twee valleien moet zeer zeker gunstig geweest zijn voor rondtrekkende groepen finaal-paleolithische en mesolithische jager-verzamelaars. Daarnaast moeten de relatief goed gedraineerde, vruchtbare zandleemgronden evenzeer gunstig geweest zijn voor primitieve landbouwers.

De cartografische bronnen geven een open landschap en rurale omgeving weer. Op de Ferraiskaart is te zien dat het terrein zich op een 250-tal meter ten noordwesten van het historisch dorpscentrum van Moerbeke bevindt. Het onderzoeksgebied zelf is als akker ingekleurd en is vrij van enige bebouwing. Dit blijft zo gedurende de 19^e-eeuw. Op de 19^e-eeuwse bronnen is geen verandering merkbaar. Op de orthotosequentie is de meest wezenlijke verandering op te merken tussen het beeld van 2017 en dat van 2019. Op het jongste luchtbeeld is te zien hoe een groot deel van het terrein werd verhard en een deel van de aanwezige bomen in het noorden van het terrein werden gerooid. De impact van deze werken op het bodemarchief is vooralsnog ongekend.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Direct ten zuiden werd recent een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Hierbij is vastgesteld dat er zich op het terrein een pakket colluvium had afgezet. Hier werden geen noemenswaardige archeologische resten waargenomen. Onderzoek in de omgeving heeft hoofdzakelijk resten uit de volle middeleeuwen in kaart gebracht die aan het ontstaan van Moerbeke gekoppeld kunnen worden. Daarnaast wijst de recuperatie van Romeins aardewerk en bouw materiaal bij zowel toevalsvondsten als veldprospecties op de aanwezigheid van één of meerdere Romeinse nederzettingen in de ruime omgeving.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Vanwege het gunstige landschappelijk kader bestaat de verwachting uit

zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Daartegenover staat echter dat het terrein reeds onderhevig is geweest aan maaiveldwijzigingen. De impact hiervan op het bodemarchief is ongekend. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en verstoringsgraad te evalueren. Mogelijk is het bodemarchief reeds verstoord waardoor bijkomend onderzoek, in eender welke vorm, niet langer zinvol kan zijn. Mocht echter blijken dat lokaal bodemhorizonten zijn bewaard die indicatief zijn voor betere bewaringsomstandigheden dan dienen deze in een verkennend grid bemonsterd te worden. In het geval van een positieve staalname kan geopteerd worden om dit onderzoek aan te vullen met waarderende boringen en/of testvakken. Met betrekking tot archeologische resten bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.